

Sandra Švarca

**KLUSUMU
MEKLĒJOT**

821.174-31
Šv 170

Arņa Kilbloka vāka dizains

Vāka noformējumam izmantots attēls
© www.iStockphoto.com/VladimirFloyd

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Sandra Švarca, 2019

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2019

ISBN 978-9934-0-7966-5

PIRMS DAUDZIEM GADIEM

Puika un Mamma

Pulēta Karēlijas bērza trīsdurvju skapis bija piekrauts tik pilns, ka Puikam reizēm likās – viņš tajā nosmaks. Milzīgās košās rozes un zīda kleitas smaržoja apdullinoši – iespējams, Mamma bija pār tām izlējusi veselu smaržu “Solo” flakoniņu. Puika pa puspievērto durvju spraugu vēroja, kā Māte izgērbjas. Krimplēna kostīms uz krēsla atzveltnes, turpat arī blūzīte... Tagad viņa stāvēja istabas vidū un vilka pāri galvai sintētiski sprakšķošo kombinē, tālāk sekoja krūsturis un...

– Ko tu tur lūri, negantniek? – Valšķīgs smieklīnš, un skapja durvis tika atrautas vaļā. Tieši pie Puikas vaiga samtaini pieklāvās krūts, un viņš tika izgrūsts uz paklāja. Viņš zināja, kas tam sekos – lekcija par to, ka viņš jau liels un uz pliku Mammu skatīties nedrīkst. Bet vakarā Māte viņu aicinās gulēt kopā. Lielo māju tiešām bija grūti sakurināt, un līdz zināmam laikam Puika ticēja, ka Mamma viņu aicina pie sevis tikai tāpēc, ka viņai vienai salst.

Kā jau jebkurš pusaudzis, kas pamazām iepazīst sava ķermeņa īpatnības, viņš sāka miglaini un mulsi apjaust, ko nozīmē it kā nejaušie pieskārieni. Iespējams, to varētu paciest, taču Māte bija arī ārkārtīgi runātīga.

Viņa stāstīja dēlam visu: gan par savu draudzeņu nedienām ar vīriešiem, gan par darba lietām – izbrāķēto, bet patiesībā ideālo apģērbu partijām, kas tika pārdotas no noliktavas savējiem par bargu naudu vai nosūtītas uz veikaliem, kur strādāja pārbaudīti cilvēki, ar kuriem vēlāk peļņa tika dalīta uz pusēm. Puika daudz no tā, ko stāstīja Māte, nesaprata, taču nebeidzami runas plūdi viņu padarīja pavisam slimu. Tad likās, it kā galvā kāds būtu izurbis atveri un ielējis tur nokaitētu lavu, kura ar katru sievietes vārdu burbuļo, izraisot sāpes. Vēl sliktāk bija, kad radītāja atgriezās no kādas balles: tad viņam nācās dzirdēt neķītrus stāstus par Nikolaju Petroviču, bāzes grāmatvedi, kurš mēģinājis, slēpdams roku zem galdauta, noglāstīt Mātes gurnus. Lai stāstu padarītu uzskatāmāku, sieviete ņēma Puikas roku un atkārtoja glāstu, kā apstiprinot, ka runā patiesību. Reizēm viņam metās nelabi, taču pēdējais piliens pacietības kausā iekrita, kad Māte ieraudzīja, ko viņš bija izdarījis ar kaimiņu kaķi. Nē, viņa neķēra dēlu pie rokas un neveda pie psihiatra – tas būtu kauns –, bet nu runas plūdi pārtapa veselā Golfa straumē, kas gāzās pār pusaudzā sāpošo pakausi, ne uz mirkli neapstādamās.

Puikā ilgi cīnījās riebums, naidis un bailes, līdz pirmie uzvarēja, un viņš sāka kalt plānu. Puika pārdomāja visu (tā viņam toreiz likās) līdz sīkākajai detaļai, bet, protams, kā jau visi pusaudži, vēl nemācēja aprēķināt savu darbību sekas vairākus gājienus uz priekšu.

Tātad – lēmums bija pieņemts. Viņu māja bija pēc padomju mērauklām liela. Tēvs, pazīstams neiroķirurgs, bija saņēmis zemes gabalu Garciemā; tur arī bija

tapis nams, kurā pēc kāzām sāka saimniekot Mamma. Trīs istabas otrajā stāvā, lejā – virtuve, ēdamistaba un labierīcības. Puika, izauklējot savu plānu, ņēma vērā Mātes ieradumu vispirms saposties darbam, uzvilkt ielas apavus un tad sākt skraidīt augšup lejup pa stāvajām kāpnēm, meklējot savā istabā, tai pašā Karēlijas bērza skapī, kādu lakatiņu vai rotaslietu no lādītes uz spoguļgaldiņa. Tieši šis ieradums kļuva par stūrakmeni Puikas turpmākajai rīcībai. Dažas naktis nogulējis vaļā acīm, klausoties, kā šņākuļo tik ļoti nīstā sieviete, viņš saprata, kā jārikojas. Tagad tikai vajadzēja nogaidīt, līdz laiks kļūs gana auksts, lai viņa nolemtais upuris uzvilktu zābakus, – tas bija svarīgi.

Beidzot kādā rudenīgā, lietainā un drēgnā rītā, sēžot pie virtuves galda ar desmaizi rokā, Puika ieraudzīja, ka Māte apvelk garos zābakus. Viņš reaģēja momentāni – pielēca kājās un, piezadzies pie durvīm, liekulīgi saldā balsī nodūdoja:

– Tu izskaties skaista, mamm. Tev tikai vēl beretīti uzlikt, jā, un zaļo lakatiņu, un būsi kā Sofija Lorēna!

– Vai ne? – sieviete pašpārliecināti, mazliet pārsteigta par Puikas ieinteresētību, iesmējās un, stāstot par jaunāko ārzemju filmu, kāpa augšā, lai sameklētu skapī dēla ieteikto. Kad viņa nozuda aiz savas guļamistabas durvīm, Puika, lecot pa diviem pakāpieniem, arī uzmetās uz otro stāvu. Savā istabā viņš pagrāba mīkstu veca halāta jostu. Vēl sekunde, un viņš jau to sēja pie kāpņu margām. Nostiepa priekšā kāpnēm un pats paslēpās aiz kumodes, kas stāvēja koridora pretējā pusē.

Atkal kaut ko runājot par šīgada rudens modi, Māte, veikla kā zebiekste, izšāvās no savas istabas, pūderējot zodu. Daži soļi, un Puika nostiepa halāta jostu ceļā sievietei, kura lūkojās mazajā spogulītī. Uz kājām zābaku dēļ nepaliks nodevīgs noberzums. Vēl mirklis, un... pārsteigts kļiedziens, kritiena troksnis. Ilgs troksnis, jo Māte vēlās lejā pa stāvajām kāpnēm, atsitoties pret sienu un pakāpieniem. Puika, pārvarot bailes, žigli atsēja jostu, iebāza to kabatā, uzmeta īsu mirkli pakāpieniem (nekādu pēdu uz lakotās virsmas) un visbeidzot, liekot soļus kā pa plānu ledu, kāpa lejup. Asinis uz sienas, kur Māte bija atsitusies ar galvu, nolauzts zābaka papēdis un tad – viņa! Mocītāja, līdz nelabumam apnikusī sieviete.

Pat trīspadsmitgadīgajam Puikam uzreiz bija skaidrs – Māte ir mirusi. Galva uz pirmā stāva grīdas bija nedabīgi izgriezta uz vienu pusi, bet pārējais ķermenis kā salauzīta lelle vēl atradās uz trepēm. Asinis sūcās no pieres, nobrāztajām rokām – sasodīti maz asiņu, lai tomēr noticētu, ka viss ir galā. Tāpēc Puika, pārvarot nelabumu, sapurināja sievieti aiz pleca – nekādas reakcijas. Viņš brīdi stāvēja un uzmanīgi skatījās. Tikai tagad Puika redzēja, ka Māte ir – nē, bija – skaista sieviete. Tiešām līdzīga aktrisei Sofijai Lorēnai, īpaši tagad, kad viņa klusēja. Vajadzēja vēl pārbaudīt zābaku – arī tie bija spīdīgi, bez skrāpējuma tajā vietā, kur nesen bija pieskārusies nodevīgā josta. Viss! Nu varēja zvanīt uz 03.

Turpmāko kņadu, ārstu un milicijas ierašanos, viņa paša tirdišanu Puika vēlāk nevarēja atcerēties. Viņš

tikai raudāja un murmināja “Mammīt”, kaut gan tā savu Māti, dzīvai esot, nekad nebija saucis.

Bēres sarīkoja pompozas. Ar to nodarbojās Mamas kolēģi. Tika teikts, ka bojā gājusi tirdzniecības virtuoze, viena no kompartijas kaismīgākajām biedrēm. Visi šņukstēja, bet Puika stāvēja kā sastindzis, līdz tuvāk zārkam viņu pabīdīja Mātes tante – vienīgā radniece, kura tagad zēnam bija palikusi. Un tad, skatoties no augšas mirušās sievietes pārsteidzoši skaidrā (morga grimētāji bija centušies) sejā, zēns sajuta uz vaigiem asaras – patiesas kā lietus lāses, izsāpētas kā pirmā mīlestība. “Ja vien tu būtu klusējusi, ja vien tu būtu...” – galvā skanēja tikai daži vārdi. Tad viņš pacēla skatienu un aplūkoja tuvāk stāvošos bēriniokus – visi izskatījās tik viltoti, tik samāksloti, ka Puika, pasitis nost tantes roku, aizskrēja pa skujoto kapu aleju uz visattālāko apbedīšanas vietas stūrīti un tur izklicda savas bēdas kā zvērs; neviens nekad nebija gribējis viņu saprast, un zārkā gulošā sieviete mazāk par citiem.

Kad vējš nožāvēja miklumu no vaigiem, viņš nosolījās, ka nekad neļaus nevienam sevi traucēt. Ne ar ko – ne ar garām runām, ne negaidītiem un negribētiem lūgumiem, ne skatieniem. Kā gan viņš maldījās! Dzīve sagādāja viņam vēl ne vienu vien rūgtu malku, kuru pretēji savai vēlmei un solījumam nācās izgaršot līdz nelabumam. Bija daudzi apstākļi, par kuriem Puikam nebija ne jausmas. Lai tos saprastu un ņemtu vērā, bija jāzina viņu ģimenes vēsture, bet zēns vēl bija pārāk mazs...

Mamma

Kad padomju valsts piedzīvoja savus vispārticīgākos gadus, būt par tirdzniecības darbinieku bija teju vai katra ceturtā valsts jaunieša sapnis. Pārējie gribēja būt par kosmonautiem, ārstiem vai skolotājiem. Taču dzīvē, protams, viss notiek citādi. Kaut gan...

Mamma, kura tolaik vēl pat nedomāja par bērniem, bija dzimusi un augusi mazmiestiņā rūdītu alkoholiķu ģimenē. Tēva pudeles biedri un viņas pašas vecākie brāļi dzērumā darīja ar mazo meitēnu itin visu, ko gribēja. Un viņai pat prātā nenāca, ka vajadzētu meklēt palīdzību milicijā. Reizēm, kad sāpēja gan izmocītais ķermenis, gan dvēsele, viņa ielīda gultā pie jaunākā brāliņa – vienīgā, kurš bija draugs, ne ienaidnieks. Tur viņi apķērušies stāstīja viens otram pasakas un dalījās ar sapņiem un alkām. Tīri bērnišķīgie glāsti nomierināja abus, jo arī jaunākajam puisēnam ģimenē neklājās ne viegli, ne saldi. Tie bija viņu labākie mirkļi.

Taču meitēns bija stipru gribu – krāja kapeikas, kuras izmaksājerēja no katras pieejamās kabatas, lai beidzot aizbēgtu no nīstās istabeles un lauku dzīves. Viņa bija gana gudra, mācījās labi un, līdzko pabeidza astoto klasi, iemetusi apbružātā koferītī dažas kleitīņas un uz atvadām samīļojusi jaunāko brāli, devās uz Rīgu.

Nav vērts pat pieminēt, ka mājinieki i nedomāja viņu meklēt. Galvaspilsētā dzīvoja tēvamāsa, pie kuras bēgle gan dažas dienas sabija, taču viena istaba komunālajā dzīvoklī nebija piemērota ilgstošai kopdzīvei.

Spīdoši nolikusi iestājeksāmenus, apsviedīgā lauku meitene iekārtojās kopmītnē.

Gandrīz pabeigusi mācības Tirdzniecības tehnikumā un sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, viņa iepazinās ar gados krietni vecāku vīru, cienījamu kompartijas darboni un izcilu neiroķirurgu, kurš, raugoties svaigajā tumšmatē, pēkšņi sajūtās tikpat jauns dvēselē kā viņa. Tam sekoja kāzas – bagātas un ar vērienu. Un tad notika neparedzētais: jaunizceptais vīrs cerēja, ka viņa laulātā draudzene tūlīt pat pametīs mācības un ķersies pie mājas saimniecības, taču šeit ierastais scenārijs izmeta ironisku likumu – sieva, ātri vien dzemdējusi savam “večukam” (tāds nu bija ierastais mīļvārds ģimenē) dēlēnu un automātiski kopā ar precībām ieguvusi blatus un vajadzīgos cilvēkus, pabeidza studijas. Skaidra lieta – nestāvēt taču profesora dzīvesbiedrei aiz letes. Viņa kļuva par lielas rūpniecības preču noliktavas vadītāju.

Bērns tika pie auklītes, plašā māja Garciemā – pie mājkalpotājas, bet vīrs – pie skumjām un vilšanās. Tā arī pilnībā neizbaudījis tik kāroto dzīvi ar jauno un kaislīgo provinciāli, viņš klusi aizgāja nebūtībā, sēžot savā iemīļotajā šūpuļkrēslā. Tas notika laikā, kad privātmājas dārzā krāšņi ziedēja peonijas un Jāņu diena vairs nebija aiz kalniem.

Un atkal pilnīgi negaidīti – atraitne nemetās kāda jauneklā skavās. Nē, viņa nodevās tam, par ko bērībā barakas istabiņā, glāstot mazo brāli un saņemot glāstus no viņa, bija sapņojusi, – naudas pelnīšanai. Tam nu bija it visas iespējas! Bāzē nonākušās importa

preces tika izbrāķētas un norakstītas, lai vēlāk pār-dotu par pasakaini augstām cenām, vai arī nosūtī-tas tikai “savējiem” veikaliem, neaizmirstot no tiem iekasēt lielu, treknu, pēc desas un ikriem, zušiem un vītinātas gaļas, deficīta ādas mēteļiem un nerca ausai-nēm smaržojošu rubli. Šie rubļi krājās ar katru dienu, priecējot sievietes sirdi vairāk par jebkuru citu lietu visā plašajā pasaulē. Un tas nekas, ka pēc “vecīša” nāves atklājās ļoti nepatīkams apstāklis: nams, kurā viņi dzīvoja, oficiāli piederēja vienīgajam profesora radniekam, viņa brālēnam, jo, pirms neiroķirurģu sastapa savu pēdējo īso mīlu, viņš, spriežot ar kaisles vēl neaizmiglotu skatienu, bija nolēmis, ka “brāļukam” viss tāpat reiz piederēs, un noformējis dāvinājumu. Atraitne tikās ar vīra radagabalu un – sasodīts! – viņas izsapņotās mājas īpašnieku un pēc ilgām, dedzīgām pārrunām vienojās, ka par ļoti apaļu summu apdāvi-nātais atteiksies no Garciema savrupmājas. Šo summu tirgotāja cerēja sakrāt trijās trieciendarba piecgadēs. Tā kā darījuma otrai pusei bija jumts virs galvas un arī naudas pietika, viņš vēlīgi atļāva svainei šos piec-padsmit gadus dzīvot, kur ierasts. Bieži vien sieviete ar nelāgu vārdu pieminēja aizgājēju, lādod likteni, ka laulībā tika nodzīvots vien gads un nekādas kopīgas iedzīves viņiem nebija, ja neskaita tīri pieklājīgu žigu-lēnu. Un tas nozīmēja, ka viņai nav itin nekā, – visi treknie rubļi bija rūpīgi slēpjami un tērējami tikai ar lielu prātu un izdomu.